

**TECHNISCHE NOTA VAN HET INSTITUUT DER BEDRIJFSREVISOREN
BETREFFENDE DE VERPLICHTINGEN VOOR DE BEDRIJFSREVISOR
INZAKE WITWASSEN VAN GELD EN FINANCIERING VAN TERRORISME**

INHOUDSTAFEL

- 1. WETTELIJKE BASIS**
 - 1.1. Preventieve bepalingen
 - 1.2. Strafbepalingen
- 2. DEFINITIE VAN HET BEGRIP WITWASSEN EN FINANCIERING VAN TERRORISME**
 - 2.1. Definities (artikel 3)
 - 2.2. Wettelijke opsomming van de beoogde handelingen
- 3. CONTEXT**
- 4. BESCHRIJVING VAN HET WITWASPROCES**
 - 4.1. Fase van belegging (of “voorwas”)
 - 4.2. Fase van opstapeling (of “hoofdwas”)
 - 4.3. Fase van integratie
- 5. TOEPASSINGSGEBIED**
 - 5.1. *Rationae personae*: de bedrijfsrevisoren (artikel 2*bis*)
 - 5.2. *Rationae materiae*: toepassing op het geheel van de door de bedrijfsrevisoren uitgevoerde opdrachten
- 6. DE RISICO'S VOOR HET BEROEP VAN BEDRIJFSREVISOR**
 - 6.1. Reputatierisico
 - 6.2. Risico van administratieve en strafrechtelijke sancties
- 7. BEROEPSVERPLICHTINGEN VAN DE BEDRIJFSREVISOR**
 - 7.1. Identificatie van cliënten (artikel 4, §§ 1 en 5 van de wet)
 - 7.1.1. *De bedrijfsrevisor moet persoonlijk zijn cliënten en hun rechthebbenden identificeren aan de hand van een bewijsstuk waarvan een afschrift wordt genomen (artikelen 4, § 1 en 5*bis*)*
 - 7.1.2. *De bedrijfsrevisor zal de identificatie verrichten bij het aangaan van de zakenrelatie*
 - 7.2. Bestendige waakzaamheid, opvolging van de verrichtingen en activiteiten van de cliënt (artikel 4, § 2)
 - 7.3. Opdrachtbrief
 - 7.4. Bevestigingsbrief
 - 7.5. Organisatie van het bedrijfsrevisorenkantoor (artikel 10)
 - 7.6. Vorming en opleidingsprogramma's (artikel 9)
 - 7.7. Meldingsplicht (artikel 14*bis*)
 - 7.8. Niet-voorlichting van de cliënt of van derden (artikel 19)
 - 7.9. Immuniteit van de bedrijfsrevisor (artikel 20)
- 8. ROL VAN HET INSTITUUT DER BEDRIJFSREVISOREN**
 - 8.1. Het inlichten van de CFI (artikelen 21 en 22)
 - 8.2. Mededeling ten opzichte van het IBR
 - 8.3. Mededeling ten opzichte van de leden en vorming
- 9. BIJLAGEN**
 - BIJLAGE 1. WITWASGEVOELIGE SECTOREN
 - BIJLAGE 2. VOORBEELDEN VAN ONGEBRUIKELIJKE TRANSACTIES
 - BIJLAGE 3. ENKELE NUTTIGE WEBSITES INZAKE DE STRIJD TEGEN WITWASSEN

1. WETTELIJKE BASIS

Het Belgische systeem uitgewerkt enerzijds in de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en anderzijds in het Strafwetboek, is gebaseerd op een benadering op twee niveau's: de preventie en de strafbepalingen.

Er werd de voorkeur gegeven aan de administratieve benadering eerder dan aan de politionele benadering.

1.1. Preventieve bepalingen

De Belgische wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële systeem voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme⁽¹⁾, heeft de Europese Richtlijn 91/308/EEG van 10 juni 1991⁽²⁾ omgezet in nationale wetgeving. Deze wet voorziet in een samenwerkingsplicht aangaande het opsporen van transacties die verband kunnen houden met het witwassen van geld en de plicht om deze bevindingen te rapporteren aan de “*Cel voor financiële informatieverwerking*”, verkort “CFI” genoemd.

Het toepassingsgebied *rationae personae* van deze wet werd verruimd naar bedrijfsrevisoren en externe accountants door de wet van 10 augustus 1998⁽³⁾. Evenals bijvoorbeeld de kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen, is de bedrijfsrevisor eveneens belast met een meldingsplicht naar de CFI toe in het kader van deze regelgeving. De wet van 11 januari 1993 werd laatst gewijzigd op 1 mei 2006⁽⁴⁾.

1.2. Strafbepalingen

Artikel 505 van het Belgisch Strafwetboek dat het helen van opbrengsten van witwassen strafbaar stelt, is integraal van toepassing op het beroep van de bedrijfsrevisor.

⁽¹⁾Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (zoals geamendeerd door de K.B. van 22 april 1994, 24 maart 1995, 28 december 1999, 20 juli 2000, 21 september 2004, 15 december 2005 en 1 mei 2006 en de wetten van 11 juli 1994, 7 april 1995, 10 augustus 1998, 22 april 1999, 4 en 7 mei 1999 en 3 mei 2002), *B.S.* 9 februari 1993, p. 2828.

⁽²⁾Richtlijn 91/308/EEG van de Raad van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld, *PB. L.* 166, 28 juni 1991, p. 77-83.

⁽³⁾Wet van 10 augustus 1998 tot wijziging van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en de wet van 6 april 1995 inzake de secundaire markten, het statuut en het toezicht op de beleggingsondernemingen en de beleggingsadviseurs, *B.S.* 15 oktober 1998, p. 34267.

⁽⁴⁾*B.S.* 10 mei 2006, p. 24011-24013.

2. DEFINITIE VAN HET BEGRIP WITWASSEN EN FINANCIERING VAN TERRORISME

2.1. Definities (artikel 3)

“Witwassen” verwijst naar het geheel van handelingen, met betrekking tot geld of andere vermogensbestanddelen, waarvan de herkomst illegaal is, en dit hoofdzakelijk om de illegale afkomst daarvan te verhullen.

“Financiering van terrorisme” verwijst naar het deelnemen aan de activiteiten van een terroristische groep, waaronder het verstrekken van gegevens of middelen aan de groep of het in enigerlei vorm financieren van de activiteiten van de groep, wetende dat deze deelneming bijdraagt aan de criminele activiteiten van de groep⁽⁵⁾.

2.2. Wettelijke opsomming van de beoogde handelingen

De preventieve bepalingen van de wet van 11 januari 1993 verwijzen in het bijzonder naar volgende handelingen:

- de omzetting of overdracht van geld of activa met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of een persoon die betrokken is bij een misdrijf waaruit dit geld of deze activa voorkomen, te helpen ontkomen aan de rechtsgevolgen van zijn daden;
- het verhelen of verhullen van de aard, oorsprong, vindplaats, vervreemding, verplaatsing of eigendom van geld of activa waarvan men de illegale herkomst kent;
- de verwerving, het bezit of het gebruik van geld of activa waarvan men de illegale herkomst kent;
- de deelneming aan, de medeplichtigheid tot, de poging tot, de hulp aan, het aanzetten tot, het vergemakkelijken van of het geven van raad betreffende een van de in de drie voorgaande punten bedoelde daden.

Artikel 3, § 2: “Voor de toepassing van deze wet is de herkomst van geld of activa illegaal wanneer deze voortkomen uit:

1° een misdrijf dat in verband staat met:

- *terrorisme of de financiering van terrorisme;*
- *georganiseerde misdaad;*
- *illegale drughandel;*
- *illegale handel in wapens, goederen en koopwaren;*
- *handel in clandestiene werkrachten;*
- *mensenhandel;*
- *exploitatie van de prostitutie;*

⁽⁵⁾ Artikel 2, § 2, b) van het Kaderbesluit van de Europese Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding (zie eveneens artikel 2 van het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme aangenomen te New York op 9 december 1999).

- *illegaal gebruik bij dieren van stoffen met hormonale werking of illegale handel in dergelijke stoffen;*
- *illegale handel in menselijke organen of weefsels;*
- *fraude ten nadele van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen;*
- *ernstige en georganiseerde fiscale fraude waarbij bijzonder ingewikkelde mechanismen of procédés van internationale omvang worden aangewend;*
- *verduistering door personen die een openbare functie uitoefenen en omkoping;*
- *ernstige milieucriminaliteit;*
- *namaak van muntstukken of bankbiljetten;*
- *namaak van goederen;*
- *piraterij.*

2° een beursmisdrijf, het onwettig openbaar aantrekken van spaargelden of het verlenen van beleggingsdiensten, diensten van valutahandel of van geldoverdracht zonder vergunning;

3° een oplichting, misbruik van vertrouwen, misbruik van vennootschapsgoederen, een gijzeling, een diefstal of afpersing met geweld of bedreiging of een misdrijf dat verband houdt met de staat van faillissement.”.

Artikel 505 van het Strafwetboek verwijst in het bijzonder naar volgende handelingen:

“ (...)

- 1° zij die weggenomen, verduisterde of door misdaad of wanbedrijf verkregen zaken of een gedeelte ervan helen;*
- 2° zij die zaken bedoeld in artikel 42, 3°, hebben gekocht, in ruil of om niet hebben ontvangen, in bezit, bewaring of beheer hebben genomen, ofschoon zij de oorsprong ervan kennen of moesten kennen;*
- 3° zij die de zaken, bedoeld in artikel 42, 3°, omgezet of overgedragen hebben met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of een persoon die betrokken is bij een misdrijf waaruit deze zaken voortkomen, te helpen ontkomen aan de rechtsgevolgen van zijn daden;*
- 4° zij die de aard, oorsprong, vindplaats, vervreemding, verplaatsing of eigendom van de in artikel 42, 3°, bedoelde zaken hebben verheeld of verhuld, ofschoon zij de oorsprong ervan kenden of moesten kennen.*

(...)”.

Voor de toepassing van deze bepaling is de herkomst van geld of activa illegaal wanneer deze voortkomen uit een misdaad of wanbedrijf en in aanmerking komen voor verbeurdverklaring conform artikel 42, 3°.

Het toepassingsgebied van artikel 505 van het Strafwetboek is ruimer dan dat van de preventieve bepalingen en betreft vermogensvoordelen die uit eender welk strafrechtelijk misdrijf kunnen voortkomen.

3. CONTEXT

Witwassers en criminelen maken in het kader van hun witwasactiviteiten meer en meer gebruik van diensten aangeboden door professionele dienstverleners waaronder de bedrijfsrevisoren. Revisorenkantoren verrichten een veelheid aan diensten voor een breed scala aan opdrachtgevers; het is dan ook niet verwonderlijk dat hun vennoten en werknemers tijdens hun dagdagelijkse werkzaamheden met dit fenomeen geconfronteerd kunnen worden.

Het betreft hier echter alleen transacties en feiten die laatstgenoemden bij de normale uitoefening van hun beroepswerkzaamheden vaststellen en waarvan zij weten of vermoeden dat ze verband houden met het witwassen van gelden of de financiering van terrorisme. Een louter vermoeden volstaat.

Dit houdt geen actieve opsporingsplicht in, wel een waakzaamheidsplicht (*cf. infra*, punt 7.2.).

In deze context is het niet onbelangrijk op te merken dat de wet eveneens melding maakt van geld of vermogensbestanddelen die afkomstig zijn van fraude zoals *“oplichting, misbruik van vertrouwen, misbruik van vennootschapsgoederen, diefstal met geweld of bedreiging, een misdrijf dat verband houdt met de staat van faillissement, fraude ten nadele van de Europese Gemeenschappen, omkoping of ernstige en georganiseerde fiscale fraude waarbij bijzonder ingewikkelde mechanismen of procédés van internationale omvang worden aangewend zoals B.T.W.-“carrousels””*.

Met betrekking tot de definitie van “ernstige fiscale fraude” en de interpretatieproblemen die dit begrip zou kunnen stellen, is het nuttig te verwijzen naar het antwoord van de Minister van Financiën op een parlementaire vraag (Senaat, nr. 1323-1/1994-1995). In dit antwoord verduidelijkt de Minister van Financiën dat de ernst van de fraude inzonderheid kan blijken niet alleen uit de aanmaak en het gebruik van valse documenten of uit het omkopen van openbare ambtenaren, maar vooral ook uit de omvang van de schade berokkend aan de openbare Schatkist en de aantasting van de sociaal-economische orde. Het criterium van de organisatie van de fraude kan, op zich, inzonderheid gekenmerkt worden door het gebruik van schermvennootschappen, stromannen, juridische complexe constructies, talrijke bankrekeningen die worden gebruikt voor internationale geldtransfers.

Witwassen is een transformatieproces gebruikt door criminelen, om de oorspronkelijke herkomst van cash of andere fondsen afkomstig van illegale activiteiten te verhullen. Door dit transformatieproces wordt getracht een illegale vermogenstoename ogenschijnlijk een legale oorsprong te geven. Criminelen maken gebruik van een variëteit aan kredietinstellingen, professionele adviseurs en financiële producten en diensten om de opbrengsten van hun criminele activiteiten wit te wassen. Volgens de laatste jaarverslagen van de CFI is het witwasfenomeen in België voornamelijk gerelateerd aan illegale handel van goederen, handel in verdovende middelen, ernstige fiscale fraude en financiële fraude/oplichting.

Witwassers maken gebruik van velerlei en ingewikkelde types van transacties. De in bijlage 2 vermelde lijst is verre van exhaustief en is evenmin een controlelijst, maar geeft enkele voorbeelden van situaties “met een vrij hoog witwasgehalte” eerder bedoeld om de aandacht te trekken. In de praktijk zullen zich ongetwijfeld ook andere situaties kunnen voordoen.

Indien één van deze situaties zich voordoet leidt dat niet automatisch tot een verplichting om te melden aan de CFI. Aan de hand van de op dat moment bekende feiten en omstandigheden dient de bedrijfsrevisor te beoordelen of de transactie dermate ongebruikelijk is dat ze mogelijks verband kan houden met witwassen.

Ook kan desbetreffend verwezen worden naar de *Indications of Possible Money Laundering* van de IFAC⁽⁶⁾.

4. BESCHRIJVING VAN HET WITWASPROCES

Om meer zicht te krijgen op de complexe aard van transacties die een witwasproces kenmerken, wordt traditioneel een onderverdeling gemaakt in drie fasen. Deze fasen kunnen zowel apart van elkaar of gelijktijdig voorkomen.

4.1. Fase van belegging (of “voorwas”)

Het transfereren van criminele opbrengsten naar het financiële systeem: het criminele geld wordt met name geïntroduceerd in het legale geldcircuit. Dit kan gebeuren op verschillende manieren: het deponeren van geld in een kluis, het fysiek vervoeren van geld, het storten van geld op een bankrekening, het aankopen van monetaire waarden zoals bankcheques en travellercheques, het aankopen van roerende waarden zoals aandelen, obligaties en staatsleningen, het vermengen van legale en illegale kapitalen, enz.

Komt eveneens in aanmerking voor de kwalificatie van voorwas: het transfereren van de opbrengst van een oplichting, misbruik van vertrouwen, misbruik van vennootschapsgoederen, diefstal of misdrijf dat verband houdt met de staat van faillissement.

4.2. Fase van opstapeling (of “hoofdwas”)

Het op elkaar stapelen van handelingen waardoor “versluiering” ontstaat, m.a.w. de criminele oorsprong van de witgewassen gelden moeilijk traceerbaar maken. In veel gevallen wordt het girale tegoed gesplitst en overgeboekt naar diverse rekeningen in binnen- en buitenland. Doel van dit alles is het spoor van documenten dat ontstaat door overboekingen te versluieren, te onderbreken of te beëindigen. Hierbij zal de witwasser handig gebruikmaken van belastingparadijzen, bankparadijzen, schermvennootschappen en stromannen.

⁽⁶⁾ Paper “Anti-Money Laundering”, maart 2004, pagina 7, beschikbaar op de website www.ifac.org.

4.3. Fase van integratie

Dit is de fase van de rechtvaardiging. De illegaal verkregen fondsen worden terug in het financiële systeem geplaatst. Hierbij wordt de schijn gewekt dat deze afkomstig zijn van gewone zakelijke overeenkomsten en/of het investeren van fondsen om bepaalde rechtmatige zaken aan te kopen. Voordat het door het misdrijf verkregen vermogen kan worden uitgegeven, zal daaraan een ogenschijnlijk legale oorsprong moeten worden gegeven. Klassieke technieken die hiervoor gebruikt worden zijn het gebruik van valse facturen of dubbele facturatie, de techniek van de *back-to-back* lening, het gebruik van documentaire kredieten en de vermenging van legale en illegale kapitalen. Klassieke bestemmingen van de fondsen waaraan een ogenschijnlijk legale oorsprong wordt gegeven zijn de kapitaalverhogingen, de aankoop van diamanten of de aankoop van onroerend goed.

5. TOEPASSINGSGEBIED

5.1. *Rationae personae*: de bedrijfsrevisoren (artikel 2bis)

Onderhavige technische nota is van toepassing op de bedrijfsrevisoren, natuurlijke personen of rechtspersonen.

5.2. *Rationae materiae* : toepassing op het geheel van de door de bedrijfsrevisoren uitgevoerde opdrachten

Onderhavige technische nota betreft het geheel van de beroepsactiviteiten van de bedrijfsrevisor (commissarismaandaat, bijzondere opdrachten en elke activiteit die deel uitmaakt van de beroepsactiviteit van de bedrijfsrevisor).

a) *Commissarismaandaten*

Het is mogelijk dat de criminelen met witwasintenties zich binnen de bedrijven bevinden waar de bedrijfsrevisor controleopdrachten verricht in de hoedanigheid van commissaris (mandaten, inbreng in natura, fusies, omzettingen, enz.), o.a. criminele organisaties, criminele aandeelhouders en/of bestuurders, interne fraudeurs.

b) *Andere wettelijke opdrachten*

Behalve de opdrachten in het kader van het commissarismaandaat, verricht de bedrijfsrevisor de door de wet voorziene opdrachten zoals verklaringen in het kader van inbreng in natura, fusies, enz. Deze opdrachten vallen eveneens onder het toepassingsgebied van de wetgeving.

c) *Andere opdrachten*⁽⁷⁾

Bedrijfsrevisoren kunnen, al dan niet hiervan op de hoogte zijnde, misbruikt worden door witwassers tijdens hun tussenkomst in het kader van verrichtingen zoals:

- het verlenen van advies m.b.t. de kapitaalstructuur van ondernemingen, fusies en acquisities;
- het opzetten van *trusts*, vennootschappen of andere bedrijfsorganisaties;
- het verlenen van advies m.b.t. investeringen, verzekeringen en leningen;
- het verlenen van advies of het bijstaan van personen om hun persoonlijke financiële of belastingzaken te regelen.

Het is eveneens mogelijk dat externe criminelen misbruik maken van de rekeningen van bedrijven waar bedrijfsrevisoren auditwerkzaamheden verrichten zoals financiële instellingen, verzekeringsondernemingen en zelfs handelsondernemingen, met de bedoeling criminele fondsen te parkeren of te laten circuleren.

De wet van januari 1993 legt een verbod op voor goederen met cashtransacties boven de 15.000 EUR. In het antwoord op een parlementaire vraag heeft de minister van Financiën verduidelijkt dat louter de vaststelling door een commissaris van cashtransacties in tegenspraak met artikel 10ter van de wet, geen voldoende basis vormt voor een witwasvermoeden, maar dat in samenhang met andere verwante omstandigheden, de commissaris de verrichtingen als verdacht kan beschouwen in de zin van de wet en een melding aan de CFI rechtvaardigen.

6. DE RISICO'S VOOR HET BEROEP VAN BEDRIJFSREVISOR

6.1. Reputatierisico

Een eventuele betrokkenheid in witwasactiviteiten en/of het niet naleven van de verplichtingen die ingeschreven staan in de anti-witwaswetgeving kan de reputatie van auditkantoren ernstige schade toebrengen.

De criminelen gebruiken ondernemingen eerder als een instrument om fondsen wit te wassen en te transfereren naar een wettelijk kader, waarbij meestal niet onmiddellijk activa worden ontvreemd aan de onderneming. Het feit dat witwasoperaties meestal niet gepaard gaan met het verdwijnen van activa verkleint weliswaar het auditrisico, maar bemoeilijkt ook het ontdekken van dergelijke witwaspraktijken. Dergelijke activiteiten hebben dan ook vaker een indirecte impact op de financiële rekeningen, zoals het ontmantelen of sluiten van de onderneming, de inbeslagname of verbeurdverklaring van de voordelen of van andere vermogensbestanddelen of de boetes. De onderliggende misdrijven van het witwassen, zoals fraude, kunnen wel een directe impact hebben op de financiële staten

(7)De bedrijfsrevisor moet steeds de strikte regels van onafhankelijkheid eerbiedigen die van toepassing zijn op de opdracht van commissaris. In deze context zouden niet alle diensten hieronder opgenomen door de bedrijfsrevisor kunnen worden uitgevoerd, op straffe van tuchtrechtelijke sancties.

6.2. Risico van administratieve en strafrechtelijke sancties

Het niet naleven van de preventieve bepalingen van de witwaswet kan resulteren in administratieve boetes opgelegd door de bevoegde controleoverheid. De CFI wordt door de bevoegde autoriteit in kennis gesteld van de definitieve sancties (art. 21 en 22 van de wet van 11 januari 1993).

Het niet naleven van de bepalingen van de anti-witwaswet kan eveneens aanleiding geven tot strafrechtelijke vervolgingen en veroordelingen.

Het niet naleven van artikel 505 van het Strafwetboek kan tevens resulteren in boetes en gevangenisstraffen.

7. BEROEPSVERPLICHTINGEN VAN DE BEDRIJFSREVISOR

De beroepsverplichtingen beogen alle natuurlijke of rechtspersonen waarvoor de bedrijfsrevisor opdrachten vervult.

Deze verplichtingen beogen zowel de kennis van de cliënten als van hun activiteiten. Zij hebben tot doel het risico voor de bedrijfsrevisor op het vlak van witwassen en financiering van terrorisme in het kader van zijn zakenrelaties te verminderen.

Onderhavige paragraaf verduidelijkt en vult, desgevallend, de algemene principes aan zoals vermeld in de bepalingen van paragraaf 6.2. van de aanbeveling “Fraude en onwettige handelingen” van 5 juni 1998.

7.1. Identificatie van cliënten (artikel 4, §§ 1 en 5 van de wet)

7.1.1. *De bedrijfsrevisor moet zijn cliënten en diens mandatarissen identificeren aan de hand van een bewijsstuk waarvan een afschrift wordt genomen (artikelen 4, § 1 en 5bis)*

- a) De identificatie van de cliënt moet ingebouwd worden als een onontbeerlijk onderdeel van de acceptatieprocedure voor cliënten. In dit verband kan worden verwezen naar de Controleaanbeveling “Aanvaarding van een controleopdracht door een bedrijfsrevisor”⁽⁸⁾ die *mutatis mutandis* van toepassing is.

Het essentiële beginsel “*Know Your Customer*” heeft als bedoeling de effectieve identificatie uit te voeren van een nieuwe zakenrelatie en eventuele verdachte activiteiten te kunnen melden. De achterliggende reden is dat men enkel ongewone of verdachte transacties kan identificeren indien men een voldoende diepgaande kennis heeft van de activiteiten en identiteit van de cliënt.

De bedrijfsrevisor mag aan geen enkele andere natuurlijke of rechtspersoon de verantwoordelijkheid van de identificatie van de cliënt of de economisch rechthebbende overdragen.

⁽⁸⁾ 4 februari 1985, IBR, *Vademecum*, 2002, p. 1017-1028.

- b) De procedure van identificatie van de cliënten heeft plaats ongeacht het belang of de duur van de opdracht, het bedrag van de erelonen of het aantal dienstverrichtingen.
- c) De bedrijfsrevisor moet de cliënt identificeren en de inlichtingen verzamelen noodzakelijk voor een goed begrip van de activiteiten van de cliënt.

Deze identificatie dient te gebeuren aan de hand van een bewijsstuk voor elke cliënt, natuurlijke of rechtspersoon, waarmee zakenrelaties worden aangegaan. Voor natuurlijke personen betreft deze verplichting de naam, de voornaam en het adres. Voor rechtspersonen betreft het de maatschappelijke benaming, de maatschappelijke zetel, de bestuurders en de kennis van de bepalingen die de bevoegdheden van de vennootschap bepalen.

De aanbeveling om de hieronder vermelde vereiste documenten te bekomen is een minimumvereiste.

In de praktijk zal dergelijke informatie normaal gezien blijken uit:

- de identiteitskaart of het paspoort van de natuurlijke persoon;
- bij voorkeur bijvoorbeeld hetzij de laatst beschikbare gecoördineerde statuten van de rechtspersoon en elk ander gelijkwaardig document, hetzij, indien de bedrijfsrevisor *in casu* dit voldoende acht, het financieel verslag van de rechtspersoon opgesteld op basis van een externe database, met name wanneer het gaat om buitenlandse rechtspersonen waarvoor de statuten (of elk ander gelijkwaardig document) niet publiekelijk beschikbaar zijn en/of zijn opgesteld in een taal onbekend voor de bedrijfsrevisor.

Behalve op basis van de voormelde documenten, zal de indentificatieprocedure ook kunnen gebeuren op basis van publiekelijk beschikbare documenten, met name via internet, waarvoor de bedrijfsrevisor zich zal hebben vergewist dat het om een betrouwbare en erkende bron gaat.

De identificatie betreft eveneens het voorwerp en de aard van de bedoelde relatie.

Bovendien schrijft de wet de identificatie van de mandatarissen van de cliënt voor, hetgeen de identificatie inhoudt van de persoon die de rechtspersoon contractueel bindt ten opzichte van de bedrijfsrevisor door ondertekening van het contract. De persoon dient te worden geïdentificeerd en zijn mandaat vastgesteld.

In de praktijk kunnen de volgende gevallen zich voordoen:

- a) De natuurlijke persoon die de rechtspersoon bindt is een bestuurder van deze rechtspersoon: de identificatie en de controle van deze identificatie is mogelijk op basis van de statuten en/of de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van zijn benoeming met vermelding van de naam, voornaam en adres van de persoon of van elk ander gelijkwaardig document.

- b) De natuurlijke persoon die de rechtspersoon bindt is een publiekelijk bekend persoon: een afschrift van zijn mandaat of een bekendmaking van zijn vertegenwoordigingsbevoegdheden door middel van betrouwbare en erkende publieke bronnen. In het geval van een publieke overheid vertegenwoordigd door een publiekelijk bekend persoon, zal deze laatste worden geïdentificeerd door middel van de publiekelijk beschikbare gegevens van deze overheid (website, enz.).
- c) Elke andere persoon die de rechtspersoon bindt (bv. de directeur-generaal en/of financieel directeur die geen bestuurders zijn): (i) een afschrift van de identiteitskaart of van het paspoort en (ii) een afschrift van het mandaat van deze persoon of een bekendmaking van de delegatiebevoegdheden met betrekking tot deze persoon.
- d) Indien de persoon die de rechtspersoon bindt in de zakenrelatie met de bedrijfsrevisor, zelf een rechtspersoon is, dient deze persoon te worden geïdentificeerd volgens de regels van toepassing op rechtspersonen en dient het mandaat van deze persoon te worden vastgesteld volgens de principes hierboven vermeld onder a., b. en c. (ii), en dient vervolgens de natuurlijke persoon die handelt in opdracht van deze rechtspersoon/mandataris te worden geïdentificeerd, overeenkomstig de regels hierboven vermeld onder a., b. en c.

De bedrijfsrevisor dient er in alle gevallen over te waken dat op zijn minst een afschrift wordt bekomen van de identiteitskaart of het paspoort van onderdanen geregistreerd in witwasgevoelige regio's.

Het begrip "witwasgevoelig regio" dient door de bedrijfsrevisor te worden beoordeeld.

De bedrijfsrevisor zal de schriftelijke verbintenis bekomen van de cliënt om hem elke wijziging mee te delen met betrekking tot de identiteit van economisch rechthebbenden. De bedrijfsrevisor waakt ervoor dat de daarop betrekking hebbende documentatie wordt bijgewerkt zolang de zakenrelatie duurt.

- e) Wanneer de cliënt een kredietinstelling of een financiële instelling is zoals bedoeld in artikel 1 van de Richtlijn 91/308/EEG of een financiële instelling gevestigd in een staat die gelijkwaardige verplichtingen oplegt, is de identificatieverplichting niet van toepassing.

De identificatieverplichting is evenmin van toepassing wanneer de bedrijfsrevisor zijn opdracht vervult voor rekening van een Belgische of buitenlandse confrater onderworpen aan de Richtlijn 91/308/EEG of aan een wetgeving die verplichtingen oplegt die gelijkwaardig zijn aan deze voorzien door voormelde Richtlijn, op voorwaarde van het naleven van hiernavolgende voorwaarden:

- het ontbreken van elke contractuele relatie en van elk contact tussen de bedrijfsrevisor en de cliënt;
- het resultaat van de verrichtingen (verslagen, adviezen, enz.) wordt uitsluitend afgeleverd aan de confrater;
- de erelonen worden door de bedrijfsrevisor aan zijn confrater gefactureerd en betaald door deze laatste;

- de bedrijfsrevisor heeft de zekerheid bekomen dat de confrater daadwerkelijk de identificatie heeft verricht.

7.1.2. De bedrijfsrevisor zal de identificatie verrichten bij het aangaan van de zakenrelatie

- a) *Bij het beoordelen of een cliënt kan aanvaard worden dient de bedrijfsrevisor het risicoprofiel van de potentiële cliënt op basis van zijn activiteit, zijn groepsstructuur en de regio's waarin hij actief is, in te schatten*

De identificatieprocedure heeft plaats in het kader van de acceptatieprocedure voor cliënten en in alle gevallen vóór het aanvaarden van de opdracht.

De criteria van de risico-inschatting moeten gebaseerd zijn op een vragenlijst die opgesteld wordt op niveau van het bedrijfsrevisorenkantoor en die voortdurend moet aangepast worden aan nieuwe omstandigheden. Mogelijke criteria voor deze risico-inschatting zijn met name :

Risicocriteria
1. Maatschappelijke zetel in witwasgevoelige regio's
2. Maatschappelijke zetel in andere "offshore" landen of belastingparadijzen
3. Vestiging of dochtervennootschap in witwasgevoelige regio
4. Vestiging of dochtervennootschap in andere "offshore" landen of belastingparadijzen
5. Handel met derden uit witwasgevoelige regio's
6. Handel met derden uit andere "offshore" landen of belastingparadijzen
7. Activiteiten waarbij veel cash geld gemoeid is
8. Activiteiten in andere witwas- of fraudegevoelige sectoren
9. Heractiveren van "slapende" vennootschap
10. Terughoudendheid om de vereiste identificatiedocumenten over te maken
11. De aandeelhoudersstructuur is onduidelijk of ongekend

De bedrijfsrevisor zal een afschrift nemen van de stukken. Daar deze stukken bij het initiële contact vaak niet beschikbaar zijn en slechts bij het effectieve aangaan van de zakenrelatie kunnen worden verkregen, is het aangewezen dat de bedrijfsrevisor bij het schrijven van de offerte uitdrukkelijk vermeldt dat hij de opdracht slechts zal kunnen aanvaarden en uitvoeren mits voorlegging van alle vereiste identificatiestukken.

Bij het aanvaarden van de opdracht zal de bedrijfsrevisor tevens de groepsstructuur en de economisch rechthebbenden in detail analyseren en het voorwerp en de aard van de activiteiten van de cliënt documenteren.

De bedrijfsrevisor zal verder nagaan of de onderneming en/of de persoon die de onderneming vertegenwoordigt niet op zwarte lijsten voorkomt.

Bij het aanvaarden van de opdracht, en voor het ondertekenen van de opdrachtbrief, dienen de volgende documenten verzameld te worden en bijgehouden in het permanent dossier:

- Voor natuurlijke personen:
 - o een afschrift van de identiteitskaart of het paspoort (zelf te nemen).
- Voor rechtspersonen:
 - o een afschrift van de meest recente statuten en/of andere documenten waaruit de naam en het adres van de rechtspersoon blijkt;
 - o de identificatie van de natuurlijke persoon die de rechtspersoon bindt, rekening houdende met de hiervoor vermelde regels;
 - o de identificatie van de bestuurders (publicatie in het *Belgisch Staatsblad* of elke andere gelijkwaardige officiële publicatie, jaarverslagen);
 - o de documentatie inzake het voorwerp en de aard van de activiteiten van de cliënt (overeenstemming met de statuten, analyse van de website van de cliënt, informatie uit externe betalende databases, jaarverslagen);
 - o recente stukken die de vertegenwoordiging van de rechtspersoon verduidelijken en die de bevoegdheden van deze personen bepalen;
 - o lijst van de ultieme natuurlijke economisch rechthebbenden met meer dan 25 % van de aandelen.

Indien de cliënt een elektronische identiteitskaart voorlegt, stelt zich het praktische probleem dat daarop niet het adres van de cliënt wordt vermeld. Er wordt aanbevolen in dat geval de identiteits- en adresgegevens te controleren aan de hand van andere middelen zoals een publicatie in het *Belgisch Staatsblad* of het paspoort van de cliënt. Indien geen tweede document voorhanden is kan een alternatief zijn een brief te sturen naar het adres dat de cliënt heeft opgegeven, met vraag om een ontvangstbewijs terug te zenden. Een naar het adres verstuurd en voor akkoord getekende opdrachtbrief zou hiervoor in principe in aanmerking kunnen komen. Andere mogelijke controlemiddelen zijn de installatie van een lezer van elektronische identiteitskaarten, het voorleggen van facturen van openbare instanties gericht aan het adres van de cliënt, enz.

De bedrijfsrevisor dient passende maatregelen te treffen indien de cliënt met het oog op de identificatie niet fysiek aanwezig is. Hij kan slechts de opdracht aanvaarden indien in de loop van de opdracht de nodige maatregelen worden getroffen om de kennis van de betrokken cliënt te verbeteren. Indien een “*face to face*” identificatie niet onmiddellijk plaatsvindt, dienen bijkomende maatregelen te worden getroffen teneinde de identiteit van de betrokken personen te bevestigen, na de ontvangst van het afschrift van de identiteitskaart, en dit bijvoorbeeld aan de hand van de controle van externe gegevens zoals opzoeken op internet, de statuten, de publicaties, de lijsten van internationale mandaten. De interne procedures van het kantoor van de bedrijfsrevisor moeten specifieke richtlijnen bevatten om dit verhoogde risico op te volgen.

- b) *Indien er twijfel bestaat of de cliënt al dan niet voor eigen rekening handelt, moeten alle nodige maatregelen getroffen worden om de identiteit van de ware opdrachtgever en cliënt te kunnen achterhalen (art. 5 van de wet)*

Bij het aanvaarden van de opdracht zal nagegaan worden of de cliënt en de opdrachtgever de economisch rechthebbenden van de transactie zijn.

Indien de cliënt een *trust* of een vennootschap is zullen de identificatiemaatregelen eveneens slaan op de natuurlijke personen of rechtspersonen, bestuurder of niet, die de cliënt bezitten of controleren. De identificatieplicht voor personen die de cliënt controleren beoogt de aandeelhouders en de ultieme rechthebbenden met een rechtstreekse of onrechtstreekse deelneming van ten minste 25 % in het kapitaal.

Informatie betreffende economisch rechthebbenden kan beschikbaar zijn in het afschrift van de uitnodigingen van de laatste algemene vergadering, aanwezigheidslijsten van de algemene vergadering en het aandeelhoudersregister. Indien deze documenten niet beschikbaar zijn wordt de bedrijfsrevisor sterk aangeraden andere bewijsstukken te bekomen zoals een bevestigingsbrief van de cliënt (*representation letter*) met een identificatie van de economisch rechthebbenden.

Indien de client of de aandeelhouder van een controleparticipatie een beursgenoteerde vennootschap betreft, vervalt deze verplichting. De bedrijfsrevisor wordt aanbevolen om deze verplichting toch na te komen wanneer het beurzen betreft in, naar zijn mening, witwasgevoelige regio's.

De wet schrijft voor dat de bedrijfsrevisor "alle redelijke maatregelen" treft. Deze formule geeft aan dat de verbintenis van de bedrijfsrevisor een middelenverbintenis betreft.

- c) *Indien de bedrijfsrevisor zijn identificatieplicht niet kan nakomen, mag hij geen zakenrelatie aanknopen of instandhouden*

Het kantoor van de bedrijfsrevisor moet dusdanig gestructureerd zijn dat geen zakenrelatie kan worden aangegaan vooraleer de cliëntenidentificatie voldoende wordt gerespecteerd.

Het verkrijgen van de statuten, de identificatiestukken en jaarverslagen inzake de cliënt moeten een *conditio sine qua non* zijn om de aanvaardingsbrief te ondertekenen.

Indien de bedrijfsrevisor zijn identificatieplicht niet naar behoren kan vervullen, kan hij niet alleen geen zakenrelatie aangaan of aanhouden met deze potentiële cliënt, maar zal hij tevens desgevallend de Cel voor financiële informatieverwerking verwittigen.

- d) *De bedrijfsrevisor moet de identificatiestukken ten minste vijf jaar na het beëindigen van de relatie met de cliënt bewaren (artikel 7)*

De identificatieprocedure van de cliënt en de economisch rechthebbenden moet schriftelijk worden gedocumenteerd. Deze documenten moeten op schrift gesteld en bewaard worden.

De bedrijfsrevisor bewaart gedurende ten minste vijf jaar:

- enerzijds een afschrift van de bewijsstukken die voor de identificatie hebben gediend, en dit na het beëindigen van de relaties met de cliënt, en;
- anderzijds de documenten met betrekking tot verrichtingen zoals vermeld *supra*, punt 5.2 b, vanaf de uitvoering van voormelde verrichtingen.

7.2. Bestendige waakzaamheid, opvolging van de verrichtingen en activiteiten van de cliënt (artikel 4, § 2)

- a) De bedrijfsrevisor dient een bestendige waakzaamheid aan de dag te leggen ten opzichte van zijn zakenrelaties.

Te dien einde zal hij alle redelijke handelingen verrichten met betrekking tot de verrichtingen en activiteiten van de cliënt, evenals met betrekking tot de structuur van de cliënt.

Het nodige beroepsmatig scepticisme moet worden gebruikt om ongewone transacties op te sporen. Hij zal de coherentie van de beweringen, activiteiten, projecten en voorgestelde financieringsplannen beoordelen.

Teneinde op permanente wijze zijn rol in de bestrijding van het witwassen en het terrorisme te volbrengen, dient de bedrijfsrevisor op bestendige wijze, door een aandachtig onderzoek van de uitgevoerde verrichtingen, zich ervan vergewissen dat deze stroken met de kennis die hij heeft van zijn cliënt, diens handelsactiviteiten, zijn risicoprofiel en, indien nodig, de herkomst van de fondsen (art. 4, § 2).

De bedrijfsrevisor wordt aanbevolen om bijkomende werkzaamheden uit te voeren op cliënten met een verhoogd witwasrisico om zich ervan te vergewissen dat de door de cliënt uitgevoerde verrichtingen stroken met de kennis die hij heeft van zijn cliënt, van zijn handelsactiviteiten, van zijn risicoprofiel en, indien nodig, van de herkomst van de fondsen.

- b) De bedrijfsrevisor zal zijn werkzaamheden op schrift stellen en bewaren overeenkomstig § 7.1., d). Wijzigingen in het aandeelhouderschap, de groepsstructuur of het management dienen gedocumenteerd te worden en het risicoprofiel van de cliënt dient in functie hiervan aangepast te worden.

Hij dient zich bewust te zijn van het belang van het documenteren van zijn vermoedens of vaststellingen in zijn werkdocumenten. Desgevallend stemt de bedrijfsrevisor zijn werkprogramma hierop af.

- c) De bedrijfsrevisor mag aan geen enkele andere natuurlijke of rechtspersoon de utlieme verantwoordelijkheid van de opvolging van de verrichtingen en de activiteiten van de cliënt overdragen.
- d) De opvolging van de activiteit van de cliënt gebeurt minstens op jaarlijkse basis en op zijn minst wanneer de bedrijfsrevisor kennis heeft van belangrijke veranderingen.

De bedrijfsrevisor dient inderdaad elk jaar het auditrisico voor zijn bestaande cliënten te beoordelen in de planningfase vooraleer de audit op te starten. Naast het actualiseren van de identificatiestukken betreffende de cliënt behelst dit onder meer ook het stellen van enkele gerichte vragen, die de witwasgevoeligheid van de cliënt kunnen aantonen. De bedrijfsrevisor kan zich onder meer de volgende vragen stellen om het risicoprofiel dat naar aanleiding van de cliëntenacceptatie werd bepaald te *monitoren* en te *updaten*:

- Heeft de onderneming aangepaste procedures om diens betrokkenheid te voorkomen bij het witwassen en bij de financiering van het terrorisme op basis van een door de raad van bestuur goedgekeurde procedure?
- Bezit de onderneming een aangepaste “*Know Your Customer*”-procedure, anti-corruptieprocedures, anti-fraudeprocedures en risico-evaluatie?
- Heeft de cliënt een gedragscode?
- Heeft de financiële instelling een *compliance officer*, die functioneert conform de omzendbrieven van de CBFA?
- Heeft de onderneming een aangepast trainingsprogramma?
- Is er voldoende achtergrondonderzoek en identificatie van handelsrelaties?
- Is er voldoende interne controle op geboekte transacties en zijn er voldoende *audit trails*?
- Zijn er ongewoon grote deviezenbewegingen en transfers?
- Zijn er voldoende interne controleprocedures om cash transacties van > 15.000 EUR te voorkomen?
- Heeft de onderneming handelstransacties met entiteiten en/of personen geregistreerd in witwasgevoelige regio's?
- Is de onderneming aanwezig via filialen of branches in witwasgevoelige regio's?
- Zijn er participatiemeldingen, kapitaalverhogingen, leningen, bestuurdersmandaten vanuit zones die als witwasgevoelig bekend zijn?
- Heeft de onderneming aan- en verkooptransacties van activa (vooral vastgoed) met entiteiten die zich in witwasgevoelige regio's bevinden?
- Zijn er omstandigheden waarin de economisch rechthebbende ongekend is bij publieke overheden?
- Zijn er transacties die ongebruikelijk zijn ten gevolge van betrokkenheid van derde partijen en/of landen, met tussenstappen die eventueel kunnen dienen om de oorsprong van fondsen of transacties te verbergen?
- Zijn er transacties die ongebruikelijk zijn naar oorsprong van gelden en/of prijszetting?
- Doet de onderneming transacties met witwasgevoelige sectoren?
- Doet de onderneming transacties met landen die op embargolijsten staan of met personen die op zwarte lijsten staan?
- Ontvangt de onderneming veel commissies op transitverrichtingen?
- Lijkt de cliënt boven zijn stand te leven rekening houdend met zijn beroepsactiviteiten?
- Staan de middelen die voortvloeien uit de beroepsactiviteit van de cliënt in verband met de activiteitensector?
- Doet de cliënt steeds een beroep op verschillende uitoefenaars van boekhoudkundige beroepen?
- Is het normaal dat de vennootschap geen werknemers heeft rekening houdend met de activiteitensector?
- Betaalt de vennootschap diverse consultancykosten aan *offshore* vennootschappen?
- Staat de benoeming van de aandeelhouders in verhouding met de activiteitensector?

- Gebeurt het onderzoek van de boekhouding conform de norm ISA-240 inzake verduistering?
 - Doet de vennootschap verschillende aankopen (boten, luxevoertuigen, enz.) zonder verband met de activiteit van de vennootschap?
 - Zijn er ongebruikelijke vragen vanwege cliënten met betrekking tot de introductie bij financiële instellingen?
 - Is er sprake van de oprichting van bedrijven zoals *trusts* met de bedoeling om anonimiteit te verzekeren?
 - Is er sprake van de verkoop of aankoop van onroerend goed voor een prijs die ver boven of onder de marktprijs ligt?
 - Is er sprake van investeringen in onroerend goed vanwege personen met een buitenlandse nationaliteit zonder banden met België en/of waarvan het belang buiten verhouding is met de economische situatie van de cliënt?
 - Heeft de onderneming bestuurders die gekwalificeerd kunnen worden als “politiek prominente personen”?
- e) Wanneer de bedrijfsrevisor de mening is toegedaan dat zijn kennis van de cliënt, van diens verrichtingen en activiteiten ontoereikend is geworden, treft hij de redelijke maatregelen teneinde de nuttige bijkomende informatie te bekomen.

Bij cliënten met een verhoogd risicoprofiel, dient de bedrijfsrevisor bijkomende testen uit te voeren rond witwasrisicofactoren (*cf. supra*) en een onderzoek te voeren naar eventuele precedents met betrekking tot vragen van de bevoegde toezichthoudende instanties en/of onderzoeken uitgevoerd door overheden rond eventuele witwasvermoedens.

- f) De bedrijfsrevisor zal alle redelijke maatregelen treffen om de *business rationale* van de door de cliënt meegedeelde uitzonderingen, onder andere in de bevestigingsbrief, te documenteren en de juistheid ervan te onderzoeken.

7.3. Opdrachtbrief

De bedrijfsrevisor ziet erop toe een opdrachtbrief te bekomen overeenkomstig de bepalingen voorzien in de Controleaanbeveling “Aanvaarding van een controleopdracht door een bedrijfsrevisor”⁽⁹⁾.

In het kader van onderhavige technische nota moet de opdrachtbrief met name een paragraaf bevatten die de rechten en verplichtingen van de partijen ten overstaan van de anti-witwaswet bepaalt:

- met vermelding van de identificatieplicht van de commissaris om redelijke maatregelen te treffen ter identificatie van de rechthebbenden, zijnde in het kader van deze wet de natuurlijke personen in het bezit van meer dan 25 % van de aandelen;
- waarin de cliënt zich verbindt tot het meedelen van elke wijziging met betrekking tot de identiteit van de economisch rechthebbenden en zijn activiteiten, of elke andere informatie die de commissaris noodzakelijk acht in het kader van de anti-witwaswet.

⁽⁹⁾ 4 februari 1985, IBR, *Vademecum*, 2002, p. 1017-1028.

7.4. Bevestigingsbrief

Het is raadzaam om een bijkomende verklaring van de directie te vragen die de naleving van de witwaswetgeving (wet van 11 januari 1993 en art. 505 Sw.) bevestigt. Een voorbeeld van de passage op te nemen in de bevestigingsbrief zou de volgende tekst kunnen zijn:

“Wij hebben geen kennis van inbreuken op de wetgeving tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. We zijn op de hoogte van de anti-witwaswet van 11 januari 1993, zoals gewijzigd op 12 januari 2004.

Naar ons best vermogen,

- *Zijn alle transacties gedurende het boekjaar van betrouwbare zakelijke aard, in overeenstemming met het doel van de vennootschap zoals opgenomen in onze statuten;*
- *Is er geen enkele handelstransactie geweest tijdens de loop van het boekjaar waarvan het bedrag in cash de wettelijke limiet van 15.000 EUR overstijgt;*
- *Is er geen enkele transactie in onroerend goed geweest tijdens de loop van het boekjaar waarvan het bedrag in cash 10 % van het totaal bedrag of 15.000 EUR overstijgt;*
- *Is er geen enkele transactie geweest tijdens de loop van het boekjaar waarbij gelden vanwege derde partijen getransfereerd werden over bankrekeningen van de vennootschap;*
- *Is er geen enkele transactie geweest met entiteiten en/of personen geregistreerd in witwasgevoelige regio's;*
- *Zijn er geen deelnemingen, kapitaalverhogingen en leningen geweest van entiteiten en/of personen geregistreerd in witwasgevoelige regio's;*
- *Is er geen betrokkenheid of vermoeden van betrokkenheid geweest in onderliggende misdrijven voorzien in de anti-witwaswet, zoals misbruik van vennootschapsgoederen, oplichting, ernstige en georganiseerde fiscale fraude, fraude ten nadele van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen en omkoping.”.*

Met betrekking tot de geconsolideerde jaarrekening, wordt voorgesteld om de hiervoor vermelde introductieparagraaf te vervangen door de volgende tekst:

“Voor wat de consoliderende vennootschap en de in de consolidatie opgenomen Belgische vennootschappen betreft, hebben wij geen kennis van inbreuken op de wetgeving tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. We zijn op de hoogte van de anti-witwaswet van 11 januari 1993, laatst gewijzigd op 12 januari 2004.

Voor wat de in de consolidatie opgenomen buitenlandse vennootschappen betreft, hebben wij geen kennis van inbreuken op de wetgevingen inzake het witwassen van geld en de strijd tegen de financiering van terrorisme, waaronder deze vennootschappen vallen.”.

Deze paragrafen zullen dienen te worden aangepast rekening houdend met de al dan niet aanwezigheid van de in de consolidatie opgenomen Belgische of buitenlandse vennootschappen.

7.5. Organisatie van het bedrijfsrevisorenkantoor (artikel 10)

De bedrijfsrevisor is verplicht passende procedures voor interne controle en informatieverstrekking op te stellen.

Deze maatregelen beogen het voorkomen van het risico dat er een beroep zou worden gedaan op de bedrijfsrevisor voor het witwassen van geld of de financiering van terrorisme, evenals het verhinderen van verrichtingen die met het witwassen van geld of de financiering van terrorisme verband houden.

De *compliance* functie valt aan te bevelen – hoewel geen verplichting voor de bedrijfsrevisoren – waarbij rekening dient te worden gehouden met de omvang van het revisorenkantoor en de structuren waarbinnen de activiteiten worden uitgeoefend.

Binnen elk bedrijfsrevisorenkantoor worden derhalve één of meerdere verantwoordelijken benoemd met als functie het waken over de goede uitvoering van regels en aanbevelingen, het coördineren van meldingen van gewone witwasvermoedens en vermoedens van financiering van terrorisme, en het fungeren als aanspreekpunt voor overheden. Tevens zal (zullen) deze perso(o)n(en) de verantwoordelijkheid moeten nemen om organisatorische maatregelen te treffen om de opleiding van de werknemers en vertegenwoordigers van het revisorenkantoor te waarborgen.

Deze verantwoordelijke(n) zal (zullen) schriftelijk interne controleprocedures opstellen specifiek gericht naar het naleven van de wetgeving inzake witwassen van geld en financiering van terrorisme en een lijst aanleggen van witwasgevoelige regio's en activiteiten. Deze verantwoordelijke(n) zal (zullen) instaan voor de organisatie van interne audits om te controleren of de identificatieverplichting en de verplichting om het risicoprofiel te monitoren wordt ingevuld.

Deze procedures zullen op zijn minst de volgende aspecten moeten dekken:

- de identificatie van de cliënten en economisch rechthebbenden met inbegrip van de procedures die dienen te worden gevolgd indien deze identificatie niet kon worden vervolledigd;
- de kennis van de activiteiten van de cliënt⁽¹⁰⁾;
- het opstellen van de lijst van de gevoelige gebieden en de regelmatige bijwerking hiervan;
- het meedelen van informatie gepubliceerd door de nationale en Europese overheden bevoegd op het vlak van de strijd tegen het witwassen van geld en de financiering van terrorisme;
- de specifieke maatregelen ten overstaan van cliënten of economisch rechthebbenden afkomstig uit niet-coöperatieve landen en rechtsgebieden en andere landen die de bedrijfsrevisor als gevoelig beschouwt;
- indien het kantoor een interne delegatie organiseert, moet de delegatie van de identificatieprocedures van de cliënten en economisch rechthebbenden gedocumenteerd worden.

⁽¹⁰⁾ Sommige lijsten zoals deze opgesteld door *Transparency International*, een internationale instelling bevoegd inzake de strijd tegen corruptie, kunnen de bedrijfsrevisor van nut zijn bij het opstellen van zijn lijst van gevoelige gebieden ; deze instelling heeft een rangschikking opgesteld van de landen in termen van corruptie ; deze lijst kan worden geraadpleegd op de volgende website: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/global/cpi.

De mededeling van informatie aan de CFI wordt normaliter gedaan door de perso(o)n(en) die binnen het bedrijfsrevisorenkantoor als dusdanig werd(en) aangesteld. Elke medewerker zal echter persoonlijk aan de CFI informatie meedelen telkens wanneer de vastgestelde procedure niet kan worden gevolgd.

Het valt aan te bevelen, in de mate van het mogelijke, deze functie op een van Raden van Bestuur en Directiecomité's van het bedrijfsrevisorenkantoor onafhankelijke manier in te vullen. De perso(o)n(en) die deze functie binnen het bedrijfsrevisorenkantoor zal (zullen) bekleden dient (dienen) evenwel de beroepservaring, de technische en juridische kennis, het hiërarchisch niveau en de vereiste bevoegdheden te bezitten om de functie effectief en autonoom te kunnen bekleden. Deze verantwoordelijke(n) zal (zullen) derhalve intern de bevoegdheid moeten bezitten om interne audits met betrekking tot het naleven van de opgelegde procedures te organiseren en de nodige autoriteit bezitten om de maatregelen af te dwingen.

7.6. Vorming en opleidingsprogramma's (artikel 9)

Het bedrijfsrevisorenkantoor zal de nuttige maatregelen treffen op het vlak van opleiding en sensibilisering van de bedrijfsrevisoren en hun medewerkers opdat zij zich met de bepalingen van de wet inzake het voorkomen van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme vertrouwd kunnen maken.

Het opleidingsprogramma, dat rekening dient te houden met het technisch moeilijke karakter van de opsporing, dient minstens de volgende stappen te bevatten:

- het analyseren en uitleggen van de wettelijke en reglementaire verplichtingen van de witwaswetgeving en met name van de wet van 11 januari 1993 zoals geamendeerd door de koninklijke besluiten van 22 april 1994 en 24 maart 1995, de wet van 11 juli 1994, 7 april 1995, 21 september 2004, 15 december 2005 en 1 mei 2006 en de twee wetten van 10 augustus 1998, de wet van 22 april 1999, 4 mei 1999 en 12 januari 2004;
- de studie van de witwaspraktijken: witwasfasen, typologieën van witwasverrichtingen, risicofactoren, enz.;
- specifieke case studies over witwasverrichtingen;
- de kennis van de aanbevelingen van het IBR terzake en de ISA-240 norm inzake fraude;
- de kennis van de procedures en technieken ter identificatie en aanvaarding van cliënteel binnen het kantoor;
- de kennis van de regels en aanbevelingen rond bestendige waakzaamheid;
- de kennis van de rapporteringstechnieken naar de Cel voor financiële informatieverwerking.

Na de opleiding moeten de bedrijfsrevisor en zijn medewerkers in staat zijn:

- de door de wet voorgeschreven taken, die hiervoor exhaustief werden beschreven, uit te voeren. De opleiding dient de bedrijfsrevisoren en hun medewerkers te motiveren om zich een cultuur van *compliance* met de vereisten van het bestrijden van witwassen van geld en financiering van terrorisme eigen te maken;

- atypische verrichtingen efficiënt te identificeren (er is geen actieve opsporingsplicht) en op correcte en tijdige wijze te rapporteren. Het valt aan te bevelen de opleiding aan te passen aan de ervaring en de anciënniteit van de leden van het kantoor. Deze opleiding dient niet noodzakelijk binnen het kantoor zelf te worden georganiseerd. Aanwezigheid op seminars of opleidingssessies verstrekt door derden kan de interne opleiding deels vervangen. Het gedeelte van de opleiding dat de kantoororganisatie en diens interne procedures bevat moet echter gedocumenteerd en verspreid worden binnen de bedrijfsrevisorenvereniging.

De opleiding van de bedrijfsrevisoren en hun medewerkers dient regelmatig te worden geactualiseerd en de informatiesessies moeten regelmatig worden georganiseerd teneinde rekening te houden met de snelle evolutie van de technieken van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. De opleiding dient tevens te worden ingeschreven in het *training curriculum* van nieuwe medewerkers.

De opleiding zal worden aangevuld met de regelmatige verspreiding van informatie inzake witwassen van geld en financiering van terrorisme.

7.7. Meldingsplicht (artikel 14bis)

Elke bedrijfsrevisor dient in het kader van zijn werkzaamheden op eigen initiatief de CFI in te lichten van zijn vermoedens van witwassen van geld of financiering van terrorisme. Het gaat om “gewone vermoedens”.

De bedrijfsrevisor heeft geen plicht tot aangifte van deze feiten bij het Instituut.

Deze aangifte dient niet alleen te gebeuren in het kader van vaststellingen gedaan in het kader van zijn normale werkzaamheden, maar desgevallend [naargelang het al dan niet als een vermoeden beschouwd wordt] wanneer hij zijn identificatieplicht niet kan uitvoeren bij de procedure van acceptatie van de opdracht.

De modaliteiten van deze aangifte worden beschreven in artikel 14bis van de wet. Een model van meldingsformulier is beschikbaar op de website van de CFI (www.ctif-cfi.be/menu.php?lang=nl&page=decl_form).

Elk vermoeden en, *a fortiori*, elke vaststelling van feiten die verband houden met het witwassen van geld moet aanleiding geven tot een melding. De beroepsbeoefenaar brengt op eigen initiatief de CFI op de hoogte zodra hij meent dat er een aanwijzing is van witwassen van geld of financiering van terrorisme. Wanneer een bedrijfsrevisor of zijn medewerker een feit vaststelt, zelfs indien er geen afdoend bewijsmateriaal voorhanden is, moet hij hier melding van maken.

De bedrijfsrevisor die een vermoeden van witwassen van geld of financiering van terrorisme heeft kan zich niet ontlasten van zijn meldingsplicht aan de CFI door de loutere neerlegging van zijn mandaat.

De mededeling van informatie aan de CFI zal gewoonlijk gebeuren door de perso(o)n(en) die als zodanig is (zijn) benoemd in de schoot van het bedrijfsrevisorenkantoor.

Deze melding veronderstelt dat het vastgestelde feit verband houdt met één van de inbreuken die in de wet worden opgesomd. Feiten waarvan vaststaat dat ze geen verband houden met één van de in de wet opgesomde inbreuken moeten dus niet gemeld worden. In geval van twijfel over het wederrechtelijk karakter van een vastgesteld feit, zal er toch een melding van het vermoeden moeten gebeuren.

Het vermoeden van witwassen van geld of van financiering van terrorisme wordt, met name rekening houdende met de aard van de transactie, beoordeeld op basis van de omstandigheden waarin de transactie plaatsvindt en op basis van de hoedanigheid van de betrokken personen.

De loutere vaststelling van een goederentransactie met een betaling in cash boven de 15.000 EUR⁽¹¹⁾ vormt op zich geen voldoende basis voor een melding aan de CFI. De bedrijfsrevisor zal dus eerst dienen te beoordelen of er een gegronnd vermoeden bestaat dat dergelijke transactie kan te maken hebben met het witwassen van geld of de financiering van terrorisme en dan besluiten of hij al dan niet een melding dient te maken. Wat ook de beslissing zij, stukken met betrekking tot deze beoordeling dienen bewaard te worden in het auditdossier⁽¹²⁾.

De bedrijfsrevisor werkt volkomen samen met de CFI, maar vraagt dat zijn anonimiteit tegenover de personen op wie het vermoeden slaat of tegenover alle derde partijen of andere belanghebbenden wordt gerespecteerd.

7.8. Niet-voorlichting van de cliënt of van derden (artikel 19)

De bedrijfsrevisor mag in geen geval ter kennis brengen van de betrokken cliënt of van derden dat:

- een opsporingsonderzoek wegens witwassen van geld aan de gang is;
- informatie werd meegedeeld aan de CFI en/of werd gevraagd door de CFI;
- hij vermoedens heeft en dat hij overweegt de CFI hiervan te verwittigen.

Dit zou immers de efficiëntie van het systeem van gecentraliseerde meldingen volledig uithollen.

Dit belet niet dat de bedrijfsrevisor in contact mag treden met zijn cliënt teneinde alle nuttige informatie in te winnen. De bedrijfsrevisor mag tevens zijn interne en externe juridische adviseurs raadplegen.

In geval van een groepsaudit mag de bedrijfsrevisor de hierboven vermelde informatie meedelen aan de bedrijfsrevisor van de groep.

⁽¹¹⁾ Zoals verboden op grond van artikel 10ter van de wet van 11 januari 1993.

⁽¹²⁾ IBR, *Jaarverslag*, 2004, p. 76-77.

7.9. Immunititeit van de bedrijfsrevisor (artikel 20)

De bedrijfsrevisor zal volledige immunititeit genieten voor burgerlijke, straf- of tuchtvorderingen voor alle meldingen die te goeder trouw gebeurd zijn binnen het kader van de wet van 11 januari 1993. Hij zal dus op geen enkel ogenblik geconfronteerd worden met beroepsaansprakelijkheid of schending van zijn beroepsgeheim.

Artikel 20 bepaalt immers dat geen enkele burgerlijke rechtsvordering, straf- of tuchtvordering zal kunnen worden ingesteld en evenmin een professionele sanctie zal kunnen worden uitgesproken tegen de bedrijfsrevisor die te goeder trouw een inlichting aan de CFI verstrekt. Leeft de bedrijfsrevisor echter de meldingsplicht aan de CFI niet na, dan stelt hij zich bloot aan sancties vanwege het Instituut der Bedrijfsrevisoren, de CFI en/of het gerecht.

Het wordt evenwel toch aanbevolen dat voor alle rapporteringen naar de CFI, de meldende persoon de anonimiteit vraagt tegenover de personen op wie het vermoeden slaat of tegenover alle derde partijen of andere belanghebbenden.

8. ROL VAN HET INSTITUUT DER BEDRIJFSREVISOREN

8.1. Het inlichten van de CFI (artikelen 21 en 22)

Het IBR heeft de verplichting de CFI in te lichten in twee omstandigheden:

- wanneer het Instituut feiten vaststelt die van die aard zijn dat er versterkte vermoedens zijn, dit wil zeggen feiten die bewijsmateriaal voor het witwassen van geld of de financiering van terrorisme kunnen vormen (art. 21, eerste lid);
- wanneer het Instituut definitief vaststaande tuchtrechtelijke maatregelen heeft getroffen ten overstaan van één van zijn leden wegens niet-naleving van de wetsbepalingen (art. 22, tweede lid).

Het Instituut gaat de correcte toepassing van de anti-witwaswetgeving door zijn leden na als onderdeel van de kwaliteitscontrole waaraan elke bedrijfsrevisor onderworpen is.

De “*Know Your Customer*”, cliëntenaanvaardingprocedures en opleidingprogramma's ter vorming van de medewerkers zullen nagezien worden in de kwaliteitscontrole.

8.2. Mededeling ten opzichte van het IBR

In geval van klacht, zal de Commissie van Toezicht van het IBR eveneens inzage nemen van de procedures en maatregelen getroffen door de confraters.

De wet voorziet niet dat het IBR zou worden geïnformeerd door een lid van de verklaring die hij aan de CFI zou hebben gedaan.

Evenwel, in zijn toelichtingsnota van 3 november 2005 (T1005) bestemd voor de bedrijfsrevisoren, verduidelijkt de CFI *in fine*: “Voor de toepassing van artikel 22 van de wet kan de CFI, krachtens artikel 17, § 2, derde lid van de wet, alle nuttige gegevens mededelen aan het Instituut der Bedrijfsrevisoren.”.

8.3. Mededeling ten opzichte van de leden en vorming

De bepalingen van onderhavige technische nota beantwoorden aan de aan het IBR toevertrouwde informatie- en vormingsopdracht.

Het IBR heeft eveneens als opdracht op preventief vlak de toepassingsmodaliteiten van de wet te verduidelijken voor zijn leden: artikel 4, § 6 (het Instituut verduidelijkt de toepassingsmodaliteiten voor de leden met betrekking tot de identificatie van cliënten); artikel 5, § 2 (het Instituut verduidelijkt de toepassingsmodaliteiten voor de leden met betrekking tot de identificatie van cliënten rechtspersonen of waarvan het twijfelachtig is dat ze in eigen naam handelen); artikel *6bis*, tweede lid (het Instituut verduidelijkt de toepassingsmodaliteiten voor de leden met betrekking tot de identificatie van cliënten die niet fysiek aanwezig zijn)⁽¹³⁾.

Bovendien zal het IBR instaan voor de informatie en de permanente vorming van zijn leden op het vlak van de strijd tegen het witwassen en de financiering van het terrorisme overeenkomstig de bepalingen van de wet van 22 juli 1953.

⁽¹³⁾ Zie hieromtrent IBR, *Jaarverslag*, 2004, p. 152.

9. BIJLAGEN

BIJLAGE 1. WITWASGEVOELIGE SECTOREN

Financiële instellingen

- **Geregistreerd in offshore centra** (*banks / shell banks / insurance companies / reinsurance companies / investment brokers / mutual funds / pension funds / money management companies / loan companies*)
- **Geregistreerd op internet** (*banks / insurance companies / reinsurance companies / investment brokers / mutual funds / pension funds / money management companies / loan companies*)

Trading

- *Internet traders*
- *Traders in precious metals*
- *Commodity traders*
- *Detailisten in computers (en onderdelen), draagbare telefoons, satellietantennes, textiel*

Cash genererende vennootschappen

- *Restaurants*
- *Hotels*
- *Car wash*
- *Phone shops*
- *Tweedehands-dealers*

Gaming

- *Casino's*
- *E-gaming*

Onroerend goed

- *Real estate construction*
- *Real estate management*
- *Real estate brokerage*

Andere diensten

- *Transport*
- *Kunsthandelaars*
- *Offshore advocaten / auditors / belastingconsulenten*

BIJLAGE 2. VOORBEELDEN VAN ONGEBRUIKELIJKE TRANSACTIES

Transacties die geen of weinig verband houden met de gekende handelsactiviteiten van een cliënt kunnen eventueel een aanwijzing zijn van mogelijke witwaspraktijken. Auditkantoren geven cliënten vaak advies m.b.t. gewone of minder gewone, maar steeds wettelijke transacties. Desalniettemin kunnen de hierna vermelde types van transacties ons waarschuwen m.b.t. een witwasrisico.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. de cliënt en diens legitimatie

- Problemen om de identiteit van de cliënt of van diens economisch rechthebbende vast te stellen.
- Cliënten die gebruikmaken van stromannen.
- Correspondentieadressen die afwijken van het reguliere adres of afwezigheid van een regulier adres.
- Personen die in de dagdagelijkse werkzaamheden van de vennootschap de dienst uitmaken maar geen formele in de statuten opgenomen functie bekleden.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. de relatie tussen cliënt en beroepsbeoefenaar

- De gevraagde dienstverlening past niet in het normale patroon van de beroepsbeoefenaar. Geen gegronde redenen voor het inschakelen van de beroepsbeoefenaar.
- De cliënt is bereid een substantieel hogere vergoeding te betalen dan hetgeen gebruikelijk is.
- Gebruikmaken van diverse auditkantoren en adviseurs voor verbonden vennootschappen.
- Het herhaald en veelvuldig wisselen van adviseurs zonder geloofwaardige verklaring.
- Beëindigen of weigeren van een relatie met een adviseur zonder geloofwaardige verklaring.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. juridische entiteiten/structuren

- Financiële gegevens en rekeningen van bedrijven of *trusts* die pas na heel lang aandringen/wachten worden meegedeeld.
- Het oprichten en/of gebruikmaken van rechtspersonen, vennootschappen of *trusts* ten behoeve van andere personen met een onduidelijk handelsdoel of zonder wettige fiscale of juridische redenen.
- Het veelvuldig wisselen van juridische structuren en/of bestuurders van vennootschappen.
- Complexe juridische structuren zonder specifiek doel.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. investeringen

- Cliënten die advies vragen m.b.t. investeringen waarbij de oorsprong van de gelden onduidelijk is of niet in overeenstemming met hun normale handelsactiviteiten of *standing*.
- Transacties met een niet al te duidelijke doelstelling die verlopen via tussenpersonen.
- Grote of ongewone cashbetalingen voor investeringen of betalingen voor investeringen via een bankrekening vreemd aan de cliënt.
- Cliënten die m.b.t. individuele levensverzekeringspolissen meer interesse hebben in een vervroegde afkoop dan in de uiteindelijke investeringswaarde.
- Het afsluiten van verzekeringpolissen met premies die de middelen van de koper te boven lijken te gaan of niet stroken met zijn behoeften.
- Cliënten die gewoonlijk kleine sommen investeren en plotseling voorstellen om een grote som te investeren.

- Het aan- of verkopen van investeringen zonder duidelijke reden of in omstandigheden die ongewoon blijken.
- Transacties met van tevoren gekende verliezen.
- Ongebruikelijke vroegtijdige terugbetaling van activa, zeker in geval van betaling aan derden die op het eerste zicht geen relatie hebben met de cliënt.
- Aankoop van activa, opgevolgd door het afsluiten van leningen.
- Het regelmatig maken van verliezen terwijl de cliënt zich hieromtrent geenszins zorgen lijkt te maken.
- Het overdragen van investeringen aan niet-gerelateerde derde partijen.

Internationale *offshore* activiteiten

- Introductie van een cliënt door een vennoot of financiële instelling met zetel in een land gekend voor handel in verdovende middelen of een land gekend voor witwaspraktijken.
- Dienstverlening aan of via ingezetenen of ondernemingen die komen uit landen of gebieden die niet of onvoldoende voldoen aan de Aanbevelingen van de FATF en in het bijzonder landen die voorkomen op de lijst van niet-coöperatieve landen⁽¹⁴⁾.
- Oprichting van overzeese dochtermaatschappijen, niet noodzakelijk voor de activiteiten van de onderneming, gepaard gaande met het manipuleren van de binnen de groep gehanteerde prijzen.
- Oprichting van dochtermaatschappijen in landen met een gebrek aan transparantie m.b.t. de eigenaars, de bestuurders of de financiële gegevens.
- Veelvuldige en onnodige buitenlandse reizen.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. het financiële verkeer

- Grote cashbetalingen.
- Aankopen door middel van cheques aan toonder.
- Transfers naar genummerde bankrekeningen.
- Aan- of verkopen ruim boven de marktprijs.
- Betaalverkeer met ongebruikelijke patronen of met ongekende/onduidelijke oorsprong.
- Niet toegelaten of slecht/onvoldoende gedocumenteerde transacties.
- Ongebruikelijke valutatransacties vanuit het buitenland.
- Betalingen voor niet-gespecificeerde diensten die buitengewoon hoog lijken.
- Leningen aan adviseurs, verbonden partijen, werknemers of overheidspersoneel.

Ongebruikelijke transacties m.b.t. de dienstverlening of opdracht

- Betrokkenheid van de cliënt in (eenmalige) transacties die niet passen in zijn normale bedrijfsorganisatie, en dit zonder geloofwaardige verklaring.
- Transacties die door hun omvang, aard, frequentie of uitvoering ongebruikelijk zijn.
- Boekhoudsystemen die geen afdoende *audit trails* kunnen produceren.
- Onverklaarbare veranderingen in de aard, het type of de omvang van de *business*.
- Onverklaarbare discrepanties tussen geld- en goederenstroom. Ongebruikelijk hoge omzetten en/of winsten waarvan niet duidelijk is met welke activiteiten deze verband houden.

⁽¹⁴⁾ www.fatf-gafi.org.

- Opdrachten die enkel betrekking hebben op het in bewaring nemen van documenten, goederen of het in depot houden van grote bedragen.
- Aanvragen om geld te laten transfereren langs de bankrekening van een cliënt om anonimiteit te bewaren.
- Onverwachte en niet-gerelateerde betalingen op de bankrekening van een cliënt.

BIJLAGE 3. ENKELE NUTTIGE WEBSITES INZAKE DE STRIJD TEGEN WITWASSEN

www.fatf-gafi.org

www.cbfa.be

www.ctif-cfi.be

www.transparency.org (waaronder www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/global/cpi)

www.ocde.org

www.ifac.org

www.ec.europa.eu (waaronder www.ec.europa.eu/comm/external_relations/cfsp/sanctions/list/consolid.htm)

www.treas.gov (waaronder www.treas.gov/offices/enforcement/ofac/sdn).